

Nr 11.

Första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande i anledning av väckt motion om åtgärder till förminskande av hygieniska vådor i följd av bristfälliga metoder vid renslakt m. m.

I en inom första kammaren väckt, till dess allmänna beredningsutskott hänvisad motion, nr 112, har herr *Nyström m. fl.* hemställt, att riksdagen i avvaktan på beslut i anledning av 1946 års köttbesiktningskommittés yttrande den 28 november 1947 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en snabbutredning rörande sådana åtgärder, att redan vid renslaktsäsongen 1951/52 de hygieniska vådorna av bristfälliga metoder vid slakt, förvaring och transport av renar och renkött i görligaste mån minskas; att den föreslagna utredningen även får till uppgift att undersöka möjligheterna till bedrivande av propaganda mot grymhet vid slaktningen av renar; samt att behandlingen av ärendet angående utvidgande av lagen den 4 juni 1937 att omfatta även slakt av ren hos justitiedepartementet påskyndas.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen av veterinärstyrelsen, statens jordbruksnämnd samt länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Remissmyndigheterna tillstyrka i huvudsak de av motionärerna begärda åtgärderna och hänvisa därvid till de av 1946 års köttbesiktningskommitté framlagda förslagen till reformering av renslakten m. m.

Dessa förslag innebära i huvudsak, att lagen den 4 juni 1937 om slakt av husdjur skall tillämpas även vid slakt av ren, att i samband därmed vissa ordningsföreskrifter för renslakt och behandling av renkött skola utfärdas, att lagen den 11 maj 1934 angående köttbesiktning och slakthus skall gälla även i fråga om renkött samt att det allmänna skall lämna ekonomiskt stöd dels i form av bidrag till mindre bemedlade lappar för inköp av bedövningsapparater, dels i form av bidrag och lån till andelsföreningar för uppförande av renslakterier.

Veterinärstyrelsen erinrar om att styrelsen i yttrande över köttbesiktningskommitténs förslag tillstyrkt detta med vissa smärre erinringar. Styrelsen understryker behovet av skyndsamma åtgärder för att råda bot för de i motionen påtalade missförhållandena, enär eljest anledning finnes att befara, att renskötseln kommer att lida avbräck. Denna omständighet borde,

särskilt med hänsyn till exporten, vara tillräckligt vägande för att förmå lapparna att frivilligt övergå till mera humana och hygieniska metoder.

I avvaktan på Kungl. Maj:ts slutliga ställningstagande i frågan bör en intensivt bedriven upplysningsverksamhet, där såväl hygieniska som djurskydssynpunkter framhållas, igångsättas. Utredningen bör även pröva möjligheterna att provisoriskt förse renskötselns utövare med slakterier, förlagda i närheten av renarnas uppsamlingsställen. I Norge ha s. k. renkontrollslakterier anordnats på ett par ställen i anslutning till renskillnadsplatser. Anläggningskostnaderna ha på grund av relativt enkel utrustning varit rimliga. Slakterierna ha i hög grad bidragit till höjandet av hygien. I anslutning härtill nämner styrelsen, att styrelsen bl. a. med hänsyn till renköttexporten numera beslutat att såsom tillfälliga renkontrollslakterier godkänna privata slakterier. De slakterier som kunna ifrågakomma äro emellertid f. n. få till antalet. Ett uppslag att vid renslakten anlita i arméns underhållsförband ingående slakterienheter har mötts med stort intresse av vederbörande militära myndigheter och rönt odelat gillande från lappfogdehåll. Ett förverkligande av detta projekt skulle möjliggöra den av motionärerna önskade förbättringen redan till nästa slaktsäsong. Styrelsen framhåller slutligen vikten av att den av motionärerna föreslagna utredningen undersöker möjligheterna att i görligaste mån koncentrera renslakten till ett fåtal men ur kommunikationssynpunkt närbelägna platser. En utvidgning av lagen om slakt av husdjur till att omfatta även slakt av ren skulle innebära ett betydelsefullt steg mot förbättrade förhållanden.

Statens jordbruksnämnd understryker att nämnden tidigare i annat sammanhang framhållit önskvärdheten av en sanering av förhållandena kring renslakten i överensstämmelse med de av 1946 års köttbesiktningskommitté skisserade förslagen. Därest det av nämnden konstaterade rådande köpmotståndet mot renkött skulle fortsätta, blir ökad avsättning genom export nödvändig. För att reguljära exportmarknader skola kunna uppbyggas kräves, att exporten kommer att omfatta renkött, som kontrollslaktats eller eljest undergått veterinärkontroll. Lapparna synas numera ha kommit till insikt om att åtgärder i förslagen riktning äro lämpliga och erforderliga. I avbidan på att köttbesiktningskommitténs förslag kunna genomföras, böra möjligheterna undersökas att genom mindre genomgripande åtgärder skyndsamt förbättra missförhållandena kring renslakten. Nämnden ansluter sig därför till förslaget om en snabbutredning. De av motionärerna anförda djurskydssynpunkterna hänföra sig till förhållanden, som ligga utanför nämndens befogenhetsområde. Nämnden har emellertid varken i denna del eller i fråga om utvidgning av lagen om slakt av husdjur till att omfatta slakt av ren något att anföra mot motionärernas förslag.

Jämväl *länsstyrelsen i Jämtlands län*, som i ärendet hört *lappfogden* i länet, betonar att renslakten i allmänhet sker på ett ur hygienisk synpunkt otillfredsställande sätt. Enär blodavtappning icke sker som vid slakt i all-

mänhet, erhåller renköttet ett oaptitligt utseende, och det inträffar ej sällan att köttet både till utseende och kvalitet icke fyller de krav som böra ställas på en fullgod vara. De otillfredsställande slaktförhållandena ha hindrat länsstyrelsen i dess strävanden att bereda lapparna ökad avsättning på renar och renkött samt skäligen priser vid försäljningen. Lapparna ha av länsstyrelsen rekommenderats att söka kontakt med de lokala slakteriföreningarna för att slakten skulle kunna ske hygieniskt, men lapparna ha icke visat något större intresse för försäljning till dessa föreningar, även då lapparna erbjudits förmånliga priser. Detta torde bero på att de icke vilja frånga sina tidigare försäljningsvanor. För erhållande av bättre slaktförhållanden planeras uppförande av renslakterier av enkel typ inom länet på platser där större renslakter hållas år från år. Dessa planer biträdas av *lappfogden*, som framför i huvudsak samma synpunkter som länsstyrelsen på renslaktförhållandena. Lappfogden framhåller, att rentransporter av det i motionen angivna slaget eller andra fall av djurplågeri i samband med renslakt ej kunna konstateras i länet. Såväl länsstyrelsen som lappfogden biträder vad motionärerna föreslagit. Lappfogden trycker därvid särskilt på saklig upplysning och propaganda.

Länsstyrelsen i Västerbottens län, som i ärendet hört *lappfogden* och *länsveterinären*, åberopar såsom eget yttrande vad lappfogden anfört. Denne finner det tveksamt huruvida den av motionärerna förordade propagandan mot grymhet vid renslakt kan få någon verkan i önskad riktning. Missförhållandena beträffande bedövning och hygien torde vara mest framträdande vid de stora slakterna. Vid de större slakterna inom länet har i regel såväl tillsynsman vid lappväsendet som polispersonal varit närvarande. Därest detta skedde mera allmänt, torde de flesta av motionärernas önskemål bli uppfyllda. Lappfogden förordar i ett av honom åberopat yttrande, avgivet över köttbesiktningsskommitténs betänkande, införande av bedövningstvång och ingår därefter i ett längre resonemang angående den lämpligaste bedövningsformen. Han konstaterar vidare att användningen av bedövningsapparater har ökat väsentligt i länet under de senaste åren. Rationella metoder i fråga om transport och uppslaktning ha kommit till ökad användning genom att ett par slakterier trätt i verksamhet inom lappmarken. Slakt och styckning enligt gamla metoder förekomma dock alltjämt. Fall av grymhet mot renar torde endast förekomma i undantagsfall.

Lappfogden har i yttrande över köttbesiktningsskommitténs betänkande ställt sig avvisande till genomförande av besiktningstvång. I stället förordade lappfogden bestämmelser om auktorisation för renslaktare och renköttshandlare jämte ordningsföreskrifter.

Länsveterinären finner det av vikt att åtgärder snarast vidtagas för att humanisera och rationalisera renslakten, därvid köttbesiktningsskommitténs förslag i största utsträckning böra följas. Länsveterinärens yttrande utmynnar i ett tillstyrkande av motionen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som i ärendet inhämtat yttranden av hälsovårdsnämnderna i Kiruna stad och Arvidsjaurs kommun, går till en början in på frågan om tillämpandet av lagen om slakt av husdjur på slakt av ren och erinrar därvid om att länsstyrelsen på sin tid tillstyrkt köttbesiktningskommitténs förslag därom, dock med viss reservation angående sättet för bedövningens utförande. Länsstyrelsen utvecklar närmare sina synpunkter i sistnämnda hänseende. Sammanfattningsvis finner styrelsen bestämmelser om utvidgning av berörda lag böra kompletteras — jämte de av köttbesiktningskommittén föreslagna ordningsföreskrifterna — med bestämmelser, som i fråga om annan än husbehovsslakt föreskriver bruk av slaktpistol.

Vad angår transporterna av levande slaktrenar finner länsstyrelsen med hänsyn till bestämmelserna i 6 och 14 §§ lagen om djurskydd ytterligare föreskrifter obehövlige.

Missförhållanden i hygieniskt avseende vid renslakt samt vid transport och förvaring av renkött kunna undanröjas genom tillkomsten av de av köttbesiktningskommittén föreslagna ordningsföreskrifterna, genom iakttagande av hälsovårdsstadgans bestämmelser på området samt genom kommunala hälsovårdsordningar.

Slutligen är länsstyrelsen ense med motionärerna om behovet av propaganda på förevarande område. Angeläget är att lapptillsyningsmännen mera allmänt deltaga därvid. Propagandan bör ha ett dubbelt syfte. Vid sidan av djurskyddsintresset anmäler sig behovet av upplysning som kan bidra till ett rationellare omhändertagande av renköttet. Härigenom skulle de tidvis uppkommande avsättningssvårigheterna i hög grad elimineras och renhanterings lönsamhet ökas.

Hälsovårdsnämnden i Kiruna finner de allmänna bestämmelserna i lagen om djurskydd icke utgöra stöd för en övervakande myndighet vid ingripande åtgärder mot den grymhet vid renslakt m. m., som i stor utsträckning förekommer inom hälsovårdsområdet. Enligt inlämnade rapporter från nämndens hälsovårdsinspektörer ha framför allt på senare tid observerats transporter av levande renar fastsurrade med hopbundna ben på hästkälkar. Nämnden drager vidare fram ett flertal exempel på grymhet vid slakt och grova missförhållanden vid transporter av slaktade renkroppar. Med stöd härav understryker nämnden vikten av att en särskild bestämmelse införes i lagtexten, som anger vad som ytterligare är att iakttaga vid transporter av levande djur. En viss utvidgning av det straffbara området synes härigenom böra vidtagas, som tydligt anger vad som är djurplågeri vid vård och behandling av renar. Den konstaterade »omänskliga» behandlingen av renar bestyrker ofrånkomligheten av att lagen om slakt av husdjur blir tillämplig även å slakt av ren.

Hälsovårdsnämnden i Arvidsjaurs kommun har sig icke bekant att missförhållanden vid transport av levande renar av pätalad art förekommit inom

kommunen. Förekommer grymhet, har hälsovårdsnämnd enligt lagen om djurskydd skyldighet att ingripa. Medel finnas sålunda till ingripande, och ytterligare åtgärder synas ej böra vidtagas.

Beträffande bristfälliga slaktmetoder med åtföljande hygieniska vådor torde en lagstiftning icke nå åsyftad verkan. Däremot torde upplysning och propaganda ha en viss betydelse.

Slakt av ren under betryggande hygieniska former torde icke kunna ske annat än vid särskilda slakthus. Nämnden är dock tveksam att rekommendera denna väg. På grund av de stora avstånden m. m. synes införande av tvång att slakta vid slakthus innebära ekonomisk ödeläggelse av renskötseln inom kommunen.

Utskottet. 1946 års köttbesiktningskommitté har i sitt 1947 avgivna betänkande med förslag till reformering av renslakten m. m. förordat, att lagen den 4 juni 1937 angående slakt av husdjur skall göras tillämplig även vid slakt av ren. Förslaget innebär vidare att vissa ordningsföreskrifter för renslakt och behandling av renkött skola utfärdas, att lagen den 11 maj 1934 angående köttbesiktning och slakthus skall gälla även i fråga om renkött samt att det allmänna skall lämna ekonomiskt stöd i form av bidrag och lån till andelsföreningar för uppförande av renslakterier. Vid överarbetning av förslaget inom justitiedepartementet har tveksamhet yppats hurvida bestämmelserna i 1937 års slaktlag lämpligen böra tillämpas i fråga om renslakt. Vederbörande departementschef anförde i proposition nr 245 till 1950 års riksdag att på grund av motstånd från lapparnas sida tiden ännu ej syntes mogen att genomföra övriga av kommittén framlagda förslag.

Med hänvisning till att missförhållanden i hygieniskt avseende och ett upprörande djurplågeri ofta förekommer i samband med renslakt, hemställa motionärerna, i avvaktan på beslut i anledning av köttbesiktningskommitténs ovannämnda betänkande, om en snabbutredning rörande sådana åtgärder, att anmärkta missförhållanden redan vid renslaktsäsongen 1951/52 kunna undanröjas. Motionärerna hemställa vidare att den föreslagna snabbutredningen måtte få till uppgift att undersöka möjligheterna till bedrivande av propaganda mot grymhet vid renslakt samt att behandlingen av ärendet angående tillämpningen av slaktlagen av år 1937 även vid slakt av ren måtte påskyndas.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om angelägenheten av att en sanering av renslakten kommer till stånd. Bättre hygieniska förhållanden vid slakten och en mera tillfredsställande behandling av renköttet erfordras för att detta skall kunna hävda sig i konkurrensen med andra produkter och renskötselns lönsamhet upprätthållas. Utskottet understryker likaledes motionärernas önskemål om åtgärder till förhindrande av grymhet vid slakt och transport av renar men vill samtidigt framhålla, att gällande bestämmelser dock ge ordningsmyndigheterna möjlighet att ingripa i dylika fall. Polispersonal kan beordras att närvara vid större renslakter för att över-

vaka att hygien och god ordning iakttagas. Enligt utskottets mening borde ock härvidlag åtskilligt stå att vinna med en målmedveten djurskyddspropaganda av lappfogdarna och lapp tillsynsmännen, särskilt i samband med de stora renslakterna.

Behovet av skyndsamma åtgärder vitsordas av samtliga remissinstanser. Därest sådana icke vidtagas kan man befara att renskötseln kommer att lida avbräck. Bland åtgärder, som i avvaktan på Kungl. Maj:ts slutliga ställningstagande i frågan rekommenderats för prövning, märkes anläggande av ett antal enkla renslakterier. Sådana slakterier skulle i hög grad bidra till höjandet av hygien och ge renköttet ökat försäljningsvärde. Ett annat uppslag är att vid renslakt anlita i arméns underhållsförband ingående slakterienheter. Ett förverkligande av detta projekt, som mött gillande från lappfogdehåll, skulle måhända bidra till en önskvärd förbättring av förhållandena redan till nästa slaktsäsong.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att föregående års riksdag beviljade anslag till en slaktstation i Gällivare. Tanken är att man vid stationen skall anskaffa en transportabel slaktstation, varigenom renslakten inom ett större område på ett tillfredsställande sätt kan tillgodoses.

Utskottet vill understryka önskemålet om ett påskyndande av övervägandet inom justitiedepartementet av frågan om utvidgningen av slaktlagen av år 1937 till att omfatta jämväl slakt av ren. Även om en fullständig tillämpning av lagen icke skulle vara lämplig eller ens möjlig, torde en partiell tillämpning kunna vara tänkbar.

Då utskottet finner den av motionärerna upptagna frågan vara av synnerlig vikt, får utskottet med hänvisning till vad som sålunda anförts hemställa,

att första kammaren i anledning av förevarande motion för sin del ville besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på angelägenheten av att skyndsamma åtgärder vidtagas för att avhjälpa rådande missförhållanden vid slakt av renar, förvaring och transport av renkött samt transport av levande renar.

Stockholm den 11 april 1951.

På utskottets vägnar:
BERNHARD NÄSGÅRD.

Närvarande: herrar Näsgård, Sandberg, Birger Andersson, Einar Eriksson, Lars Andersson, Arrhén, Göransson, Hjalmar Nilsson, Nyström, Edin,* Axel Andersson och Rune Johansson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.